

Κυριακή Αποκρέω (Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 17 Φεβρουαρίου, 2017

(Ματθ. κε΄31-46)

Ύπόμνημα εις τόν Άγιον Εύαγγελιστήν Ματθαῖο, ὁμιλία ΟΘ΄

α΄. Τὴν περικοπὴν αὐτὴ τὴ γλυκύτατη, ποὺ δὲ σταματοῦμε νὰ τὴν ἐπαναφέρωμε ἀδιάκοπα, ἄς τὴν ἀκούσωμε τώρα μὲ κάθε προσοχὴ καὶ κατάνυξη· ἀποτελεῖ καὶ τοῦ λόγου εὐλογία κατάληξη. Γιατὶ κάμει σ΄ αὐτὴν πολὺ λόγο γιὰ τὴν φιλανθρωπία καὶ τὴν ἐλεημοσύνη. Γι΄ αὐτὸ καὶ πῶς μπροστὰ μίλησε γι΄ αὐτὴ μὲ διάφορους τρόπους ἀλλὰ ἐδῶ καθαρῶτερα κι ἐντονώτερα. Γιατὶ δὲν παρουσιάζει ἐδῶ δύο ἢ τρία ἢ πέντε πρόσωπα ἀλλὰ ὁλόκληρη τὴν οἰκουμένη. Μόλο ποὺ οἱ προηγούμενες ποὺ παρουσίαζαν δύο πρόσωπα, δὲν παρουσιάζαν αὐτὰ τὰ δύο μόνο, ἀλλὰ ἀκριβῶς **δύο κατηγορίες, ὅσους παρακούουν καὶ ὅσους ὑπακούουν**. Ἀλλὰ ἐδῶ μεταχειρίζεται τὸ λόγο πῶς φανερὸ καὶ κατὰ τρόπο ποὺ προκαλεῖ περισσότερη φρίκη. Γι΄ αὐτὸ δὲν λέγει Μοιάζει ἡ Βασιλεία ἀλλὰ ὀλοφάνερα παρουσιάζει τὸν ἑαυτὸ του, λέγοντας Ὅταν ἔρθῃ ὁ Γιὸς τοῦ ἀνθρώπου μὲ ὅλη τὴ δόξα του. Γιατὶ τώρα ἔχει ἔρθῃ χωρὶς τιμὴ, μὲ βρισιὲς καὶ περιγέλασμα, **τότε θὰ καθίση στὸ θρόνο τῆς δόξας του**. Μνημονεύει ἀδιάκοπα τὴ δόξα. Ἐπειδὴ ἦταν κοντὰ ὁ σταυρός, πρᾶγμα ποὺ νομιζόταν ἐπονείδιστο, γι΄ αὐτὸ τουώνει τὸν ἀκροατὴ καὶ φέρνει μπροστὰ στὰ μάτια του τὸ δικαστήριον καὶ στήνει γύρω ὁλόκληρη τὴν οἰκουμένη. Καὶ δὲ δίνει μ΄ αὐτὸν τὸν τρόπο μόνο φοβερὸτητα στὸ λόγο ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ δείχνῃ τοὺς οὐρανοὺς ν΄ ἀδειάζουν. Γιατὶ **θὰ εἶναι μαζί του ὅλοι οἱ ἄγγελοι**, λέει, γιὰ νὰ μαρτυροῦν τὶς ὑπηρεσίαις των σὰν ἀπεσταλμένοι τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα θὰ προκαλῆ τὴ φρίκη ἢ μέρα ἐκείνη. Ἐπειτα λέγει· Θὰ συναχθοῦν ὅλα τὰ ἔθνη, δηλαδὴ ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος. Καὶ θὰ τοὺς χωρίσῃ ἀνάμεσά τους, καθὼς ὁ βοσκὸς τὰ πρόβατα. Τώρα δὲν εἶναι χωρισμένοι παρὰ ὅλοι μαζί, ἐνῶ τότε **θὰ γίνῃ ὁ χωρισμὸς μὲ κάθε ἀκρίβεια**. Καὶ πρῶτα τοὺς χωρίζει ἀπὸ τὴ θέση καὶ τοὺς φανερώνει. Ἐπειτα δείχνει τὸν τρόπο καθενὸς μὲ τὸ ὄνομα ποὺ τοὺς δίνει· τὴ μιὰ κατηγορία τὴν ὀνομάζει **ἐρίφια**, τὴν ἄλλη **πρόβατα**, γιὰ νὰ δείξῃ πόσο ἄκαρποι εἶναι οἱ πρῶτοι -γιατὶ κανένα ὄφελος δὲν μπορεῖ νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὰ ἐρίφια· καὶ τὴ μεγάλη ὠφέλεια τῶν ἄλλων- γιατὶ εἶναι μεγάλο τὸ εἰσόδημα τῶν προβάτων, μαλλὶ καὶ γάλα καὶ μικρά, ποὺ δὲν μπορεῖ τὸ ἐρίφι νὰ δώσῃ. Τ΄ ἄλογα ζῶα ὅμως εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τοὺς ἄγωνα ἢ γόνυμα, ἐνῶ οἱ ἀνθρώποι **ἀπὸ τὴ θέλησή τους** καὶ γι΄ αὐτὸ ἄλλοι τιμωροῦνται κι ἄλλοι στεφανώνονται.

Καὶ δὲν τοὺς ἐπιβάλλει τιμωρία, ὥσπου νὰ τοὺς εἰσαγάγῃ σὲ **δίκη**. Κι ἀφοῦ τοὺς βάλῃ ἀπέναντί του, ἀπαριθμεῖ τὶς ἀξιόποινες πράξεις τους. Αὐτοὶ μιλοῦν μὲ ταπείνωσιν ἀλλὰ δὲ τοὺς ἀπομένει πᾶ κανένα ὄφελος. Πολὺ εὐλογα, γιὰτὶ περιφρόνησαν τόσο ἀξιοπρόσεκτο πρᾶγμα. Γιατὶ κι οἱ προφήτες τὸ διαλαλοῦσαν πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Ἀγάπη θέλω, ὄχι δῶρα. Κι ὁ νομοθέτης σ' αὐτὸ ὠδηγοῦσε καὶ μὲ λόγους καὶ μὲ πράγματα. Καὶ ἡ ἴδια ἡ φύση αὐτὸ μᾶς ἀποδεικνύει. Πρόσεξε ὅτι αὐτὸς εἶναι γυμνὸς ὄχι ἀπὸ ἓνα καὶ δύο μόνο ἀλλὰ ἀπὸ ὅλα. Ὅχι μόνο δὲν τοῦ ἔδωσαν τροφή ὅταν πεινοῦσε, οὔτε τὸν ἔντυσαν ὅταν ἦταν γυμνός· δὲν ἔκαναν οὔτε τὸ ἐλαφρότερο· μιὰ ἐπίσκεψη ὅταν ἦταν ἄρρωστος. Πρόσεξε πόσο ἔλαφρὰ καθήκοντα ἐπιβάλλει. Δὲν εἶπε Ἦμουν στὴ φυλακὴ καὶ μ' ἀποφυλακίσατε, ἄρρωστο καὶ μὲ κάματε ὑγιή ἀλλὰ μ' ἐπισκεφτήκατε κι ἦρθατε σὲ μένα. Καὶ στὴν πείνα ἡ ὑποχρέωσις δὲν ἦταν βαρειά. Δὲ ζητοῦσε πλούσιο τραπέζι, ἀλλὰ τὸ χρειαζούμενο μόνο καὶ τὴν ἀπαραίτητη τροφή καὶ τὴ ζητοῦσε μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ ἱκέτη. Ὡστε ὅλα ἦσαν ἀρκετὰ γιὰ νὰ τοὺς δικάσουν· τὸ εὐκόλο πρᾶγμα πού ζητοῦσε- λίγο ψωμί. Ἡ ἀξιολύπητη ὄψη τοῦ ἱκέτη -ἦταν φτωχός. Ἡ συγγένεια τῆς καταγωγῆς, ἀφοῦ ἦταν ἄνθρωπος. Ἡ ποθητὴ ὑπόσχεσις -ὑποσχόταν τὴ βασιλεία. Ἡ φοβερὴ τιμωρία-ἀπειλοῦσε μὲ τὴ γέενα. Ἡ ἀξία ἐκείνου πού δεχόταν· ἦταν Θεὸς αὐτὸς πού δεχόταν μὲ ὄψη φτωχοῦ. Ἡ ὑπερβολικὴ τιμὴ-ἔκρινε ὅτι ἄξιζε νὰ ταπεινωθῇ τόσο. Ἡ δικαιολογημένη παροχὴ -ἔπαιρνε ἀπὸ τὰ δικά του. Ἀπέναντι σ' ὅλα αὐτὰ **ἡ φιλαργυρία ἔκαμε τυφλὰ τὰ θύματά της** καὶ μ' ὅλη τὴ ἀπειλὴ πού ὑπῆρχε. Γιατὶ καὶ πῶ πάνω λέγει ὅτι αὐτοὶ πού δὲν τὸν δέχονται καὶ οἱ ὅμοιοι τους θὰ πάθουν χειρότερα ἀπὸ τοὺς Σοδομίτες. Καὶ ἐδῶ ἐπαναλαμβάνει· Ἀφοῦ δὲν ἐπράξατε κάτι σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς ἐλάχιστους αὐτοὺς ἀδελφούς μου, οὔτε σ' ἐμένα δὲν τὸ ἐπράξατε. Τοὺς ὀνομάζει ἀδελφούς του; Καὶ πῶς τοὺς ἀποκαλεῖ ἐλάχιστους; Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς **εἶναι ἀδελφοί, ἐπειδὴ εἶναι ταπεινοί, φτωχοὶ καὶ περιφρονημένοι**. Αὐτῆς τῆς κατηγορίας τοὺς ἀνθρώπους καλεῖ νὰ τοὺς κάμῃ ἀδελφούς του, τοὺς ἄγνωστους κι εὐκολακαταφρόνητους. Ὅχι τοὺς μοναχοὺς κι ὅσους κατοικοῦν στὰ βουνὰ μόνο, ἀλλὰ κάθε πιστό. Ἄς εἶναι λαϊκός, φτάνει νὰ εἶναι πεινασμένος καὶ νηστικός καὶ γυμνός καὶ ξένος. Θέλει νὰ δοκιμάσῃ ὅλη τὴ φροντίδα μας. Ἀδελφὸ μας τὸν κάνει τὸ βάπτισμα καὶ ἡ κοινωνία τῶν θείων μυστηρίων.

β. Ἐπειτα γιὰ νὰ δοῦμε κι ἀπὸ ἄλλη ἄποψη τὸ δίκαιο τῆς ἀποφάσεως. Πρῶτα ἐπαινεῖ τοὺς δικαίους καὶ λέει· Ἐλάτε, οἱ εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, κληρονομήστε τὴ βασιλεία πού ἐτοιμάστηκε γιὰ σᾶς ἀπὸ τὴν καταβολὴ τοῦ κόσμου. Ἐπίνασα καὶ μοῦ δώσατε φαγητό. Κι ὅλα τὰ ἐπόμενα. Γιὰ νὰ μὴ λένε ὅτι δὲν εἴχαμε, τοὺς καταδικάζει ἀπὸ τοὺς συνδούλους. Ὅπως τὶς παρθένες ἀπὸ τὶς ἄλλες παρθένες κι ἀπὸ τον πιστὸ δοῦλο τὸν ἄλλο δοῦλο πού ἔπινε κι ἔτρωγε, κι αὐτὸν πού ἔκρυψε τὸ τάλαντο, ἀπὸ τοὺς δύο πού τὰ παρουσιάσαν καὶ ἀπὸ τοὺς δίκαιους καταδικάζει καθέναν ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Κι ἄλλοτε ἡ σύγκρισις αὐτὴ εἶναι σύγκρισις ἰσότητος, ὅπως στὴν περίπτωσι αὐτὴ καὶ τῶν παρθένων. Ἄλλοτε πάλι εἶναι σύγκρισις ὑπεροχῆς, ὅπως ὅταν λέη· θὰ σηκωθοῦν οἱ Νινευῖτες καὶ θὰ κατακρίνουν τὴ γενεὰ αὐτὴ, γιὰτὶ ἐπίστεψαν στὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωῆ. Καὶ νὰ πού ὑπάρχει ἐδῶ κάτι ἀνώτερο ἀπὸ τὸν

προφήτη Ἰωνᾶ. Ἀκόμα κι ἡ βασίλισσα τοῦ Νότου θὰ κατακρίνη αὐτὴ τὴ γενεά, γιατί ἤρθε νὰ μάθη τὴ σοφία τοῦ Σολομῶντα. Κι ὑπάρχει ἐδῶ κάτι ἀνώτερο ἀπὸ τὴ σοφία τοῦ Σολομῶντος. Καὶ πάλι ἡ σύγκριση ἀπὸ τὸ ἴσο. Αὐτοὶ θὰ γίνουν κριταὶ σας. Κι ἔπειτα ἀπὸ τὸ ἀνώτερο· Δὲ γνωρίζετε ὅτι θὰ κρίνωμε ἀγγέλους; Πολὺ περισσότερο πλάσματα τῆς ζωῆς αὐτῆς. Ἀλλὰ ἐδῶ ἔχομε σύγκριση ἰσότητος· συγκρίνει πλούσιους μὲ πλούσιους, φτωχοὺς μὲ φτωχοὺς. Καὶ δὲ δείχνει μ' αὐτὸ μόνο τὸν τρόπο ὅτι ἡ ἀπόφασή του εἶναι δίκαιη, ὅτι ἀποδείχτηκαν δίκαιοι οἱ ὁμόδουλοὶ τους μέσα στὶς ἴδιες συνθῆκες, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ὅτι δὲν ἔδειξαν ὑπακοὴ καὶ σ' αὐτὰ ἀκόμα, ὅπου ἡ φτώχεια δὲν ἦταν ἐμπόδιο· νὰ ποτίσουν τὸ διψασμένο, νὰ ἰδοῦν ἕνα φυλακισμένο, νὰ ἐπισκεφθοῦν ἕνα ἄρρωστο. Ἀφοῦ ἔκαμε τὸ ἐγκώμιο τῶν δικαίων δείχνει πόσο ἡ ἀγάπη του γι' αὐτοὺς προερχόταν ἀπὸ ψηλά. Ἐλᾶτε, τοὺς λέει, οἱ εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, κληρονομήσετε τὴν βασιλεία πὺ ἔχει ἐτοιμαστῆ γιὰ σᾶς ἀπὸ τὴν καταβολὴ τοῦ κόσμου. Πόσα ἀγαθὰ δὲν ἀντισταθμίζει ἡ φράση αὐτή, ὅτι εἶναι εὐλογημένοι καὶ μάλιστα εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν Πατέρα! Καὶ γιὰ ποιὸ λόγο ἀξιώθηκαν τέτοια τιμὴ; Ἐπείνασα καὶ μοῦ δώσατε φαγητό, ἐδίψασα καὶ μ' ἐποτίσατε καὶ τὰ ἄλλα. Πόση τιμὴ καὶ πόση εὐτυχία δὲν ἀξίζουν αὐτὲς οἱ λέξεις; Καὶ δὲν τοὺς εἶπε, πάρετε, ἀλλὰ κληρονομήστε, σὰ νὰ ἦταν δικὰ τους, πατρικὰ, σὰ νὰ τοὺς ὀφείλοντας ἀπὸ τὸν οὐρανό. Προτοῦ γεννηθῆτε σεῖς, λέγει, αὐτὰ εἶχαν ἐτοιμαστῆ καὶ τακτοποιηθῆ γιὰ χάρη σας, ἐπειδὴ ἐνγώριζα ὅτι θὰ φτάνατε σ' αὐτὸ τὸ ὕψος. Καὶ σὰν ἀμοιβὴ ποιῶν πράξεων τὰ παίρνουν; Εἶναι ἀμοιβὴ φιλοξενίας, ρούχων, ψωμιοῦ, νεροῦ δροσεροῦ, ἐπισκέψεως, εἰσόδου στὴ φυλακὴ. Σ' ὅλες τὶς περιπτώσεις εἶναι τὸ χρειαζούμενο καὶ σὲ μερικὲς κάτω κι ἀπ' αὐτό. Γιατὶ βέβαια, ὅπως εἶπα, ὁ ταλαιπωρημένος κι ὁ φυλακισμένος δὲ γυρεύει αὐτὸ μονάχα ἀλλὰ ὁ ἕνας νὰ ἐλευθερωθῆ κι ὁ ἄλλος νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ δεινὰ του. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ἐπειδὴ εἶναι ἡμερος ἀπαιτεῖ τὰ σύμφωνα μὲ τὴ δύναμή μας ἢ καλύτερα τὰ λιγώτερα ἀπ' αὐτὴ, ἀφήνοντας τὸ περισσότερο στὴ δική μας φιλοτιμία. Καὶ στοὺς ἄλλους φωνάζει Φύγετε ἀπὸ μένα οἱ καταραμένοι- ὄχι πιά ἀπὸ τὸν Πατέρα, γιατί δὲν τοὺς καταράστηκε ἐκεῖνος, ἀλλὰ τὰ ἴδια τους τὰ ἔργα. Στὴν αἰώνια φωτιά, πὺ ἔχει ἐτοιμαστῆ ὄχι γιὰ σᾶς ἀλλὰ γιὰ τὸ διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του. Γιὰ τὴ βασιλεία, ὅταν ἔλεγε· Ἐλᾶτε, κληρονομήστε τὴ βασιλεία, συμπλήρωσε, πὺ ἔχει ἐτοιμαστῆ γιὰ σᾶς πρὶν ἀπὸ τὴν καταβολὴ τοῦ κόσμου. Ὅχι ὅμοια καὶ γιὰ τὴ φωτιά ἀλλά, πὺ ἔχει ἐτοιμασθῆ γιὰ τὸ διάβολο. Γιατὶ ἐγὼ ἐτοίμασα γιὰ σᾶς τὴ βασιλεία, **τὴ φωτιά ὅμως ὄχι γιὰ σᾶς ἀλλὰ γιὰ τὸ διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του**. Κι ἐπειδὴ σεῖς ρίξατε σ' αὐτὴν τοὺς ἑαυτοὺς σας, τὸν ἑαυτὸ σας νὰ κατηγορῆτε. Κι ὄχι αὐτὰ μόνο ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ παρακάτω σὰ νὰ δικαιολογῆται, παραθέτει καὶ τοὺς λόγους. Ἐπείνασα καὶ δὲ μοῦ δώσατε φαγητό. Ἀκόμα καὶ ἐχθρὸς νὰ ἦταν αὐτὸς πὺ πλησίασε, δὲν ἔφταναν τὰ παθήματά του ἀκόμα καὶ τὸν ἄσπλαχνο νὰ συγκινήσουν καὶ νὰ λυγίσουν, ἢ πεῖνα τὸ κρῦο, ἢ φυλακὴ, ἢ γυμνότητα, ἢ ἄρρώστια, ἢ παντοτινὴ περιπλάνησή του στὸ ὑπαιθρο; Αὐτὰ εἶναι ἱκανὰ ἀκόμα καὶ τὴν ἐχθρα νὰ διαλύσουν. Ἀλλὰ σεῖς δὲν τὰ ἐκάματε οὔτε σὲ φίλο, πὺ εἶναι φίλος καὶ εὐεργέτης καὶ Κύριος. Καὶ σκυλὶ πεινασμένο ἂν δοῦμε, πολλὰς φορὲς συγκινούμαστε. Καὶ θηρίο ἂν ἀντικρύσωμε, λυγίζομε. Ὅταν ὅμως δῆς τὸν Κύριό σου, δὲ λυγίζεις; Ποῦ μπορεῖ νὰ σταθῆ ἀπολογία

γι' αυτά; Ἄν ἦταν αὐτὸ μόνο, δὲν ἦταν ἀρκετὸ νὰ τὸν ἀνταμείψῃ; Δὲ λέγω ὅτι θ' ἀκούσῃ τέτοια φωνὴ μπροστὰ σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη ἀπὸ αὐτὸν ποὺ κάθεται στὸν πατρικὸ τοῦ θρόνου, οὔτε ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ τὴ βασιλεία ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ διάπραξη τῆς ἐντολῆς δὲν εἶναι ἀρκετὴ νὰ ἀνταμείψῃ; Τώρα ὅμως καὶ στὴν οἰκουμένη ὅλη μπροστὰ καὶ μὲ τὴ λάμψη ὅλης τῆς ἄρρητες ἐκείνης δόξας κάνει τὴν ἀνακήρυξή σου καὶ σὲ στεφανώνει κι ἀναγνωρίζει ὅποιον ἔδωσε φαγητὸ καὶ δέχθηκε ξένους. Καὶ δὲ θεωρεῖ ταπεινωτικὸ νὰ λήθῃ τέτοια, γιὰ νὰ κἀνὴ πῶς λαμπερὸ τὸ στεφάνι σου. Γι' αὐτὸ καὶ τοῦτοι τιμωροῦνται κι ἐκεῖνοι στεφανώνονται ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ κι ἂν ἔχουν πράξει ἄπειρα, ἡ γενναιοδωρία ἀνήκει στὴ χάρι· γιὰ τόσο μικρὰ κι ἀσήμαντα νὰ τοὺς δοθῇ ὁ τόσο μεγάλος οὐρανὸς καὶ ἡ Βασιλεία καὶ τόσο μεγάλη τιμὴ. Κι ὅταν συμπλήρωσε ὁ Ἰησοῦς αὐτοὺς τοὺς λόγους, εἶπε στοὺς μαθητὰς του· Γνωρίζετε ὅτι σὲ δύο μέρες ἔρχεται τὸ Πάσχα καὶ ὁ Γιὸς τοῦ ἀνθρώπου θὰ παραδοθῇ γιὰ νὰ σταυρωθῇ. Πάλι μόλις βρῆκε εὐκαιρία μιᾶς γιὰ τὸ Πάθος, ὅταν τοὺς ἐθύμισε τὴ βασιλεία καὶ τὴν ἐκεῖ ἀνταπόδοση καὶ τὴν αἰώνια τιμωρία. Σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε. Γιατὶ σὰς τρομάζουν τὰ πρόσκαιρα δεινὰ τὴ στιγμὴ ποὺ σὰς περιμένουν τέτοιου εἴδους ἀγαθὰ;

γ'. Προσέξτε πῶς αὐτὸ ποὺ τοὺς λυποῦσε ὑπερβολικὰ τὸ οἰκονόμησε μὲ τρόπο ἀσυνήθιστο καὶ τὸ ἀποσκέπασε μὲ ὅλα τὰ προηγούμενα. Δὲν τοὺς εἶπε ὅτι Γνωρίζετε πῶς σὲ δύο μέρες παραδίδομαι; Ἀλλὰ Γνωρίζετε πῶς σὲ δύο μέρες ἔρχεται τὸ Πάσχα καὶ τότε συμπλήρωσε ὅτι θὰ παραδοθῇ γιὰ νὰ σταυρωθῇ. Δείχνει ὅτι αὐτὸ ποὺ γίνεται εἶναι μυστήριον καὶ ἑορτὴ καὶ πανήγυρη γιὰ τὴ σωτηρία τῆς οἰκουμένης κι ὅτι προβλέπει τὰ παθήματά του. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ αὐτὸ τοὺς ἦταν ἀρκετὴ παρηγορία, καὶ δὲν τοὺς μίλησε καθόλου γιὰ τὴν ἀνάστασή του. Ἦταν περιττό, νὰ ξαναμιλήσῃ πάλι γι' αὐτὴ, ἀφοῦ τόσα εἶχε φανερώσει. Μὰ κι ἀλλιῶς ὅπως εἶπα δείχνει ὅτι καὶ τὸ ἴδιο τὸ Πάθος εἶναι ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ἀμέτρητα δεινὰ, ἀφοῦ τοὺς ἐθύμισε μὲ τὴν ἀναφορά τοῦ Πάσχα τὶς παλαιᾶς εὐεργεσίης του στὴν Αἴγυπτο. «Τότε μαζεύτηκαν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ στὸ σπίτι τοῦ ἀρχιερέα Καϊάφα καὶ ἐσκέφτονταν νὰ πιάσουν μὲ δόλο τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ τὸν σκοτώσουν. Καὶ κατέληγαν νὰ μὴν τὸν πιάσουν κατὰ τὴν ἑορτὴ, γιὰ νὰ μὴ γίνῃ ταραχὴ στὸ λαό». Βλέπετε τὴν ἀνεκδιήγητη διαφθορὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ κράτους; Μελετῶντας παράνομη πράξη ἔρχονται στὸν ἀρχιερέα, γιὰ νὰ πάρουν ἐξουσιοδότηση ἀπ' αὐτὸν ποὺ ἔπρεπε νὰ τοὺς ἐμποδίσει. Καὶ πόσοι ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς; Ὁ νόμος θέλει νὰ εἶναι ἕνας, τότε ὅμως ἦσαν πολλοί. Ἀπ' αὐτὸ εἶναι φανερό, ὅτι τὸ Ἰουδαϊκὸ κράτος βρισκόταν στὴν ἀρχὴ τῆς διαλύσεως. Ὁ Μωυσῆς, ὅπως εἶπα, ὥρισε νὰ εἶναι ἕνας κι ὅταν πεθάνῃ νὰ τὸν διαδεχθῇ ἄλλος καὶ μὲ τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς τούτου μετροῦσαν τὴν ἐξορία ἐκείνων ποῦ διέπραξαν φόνον ἀκούσια. Πῶς λοιπὸν ἦσαν τότε πολλοί; Ἡ θητεία καθενὸς ἔπειτα εἶχε γίνῃ ἐνιαύσια. Αὐτὸ ἔκαμε φανερό ὁ Εὐαγγελιστής, ὅταν ἔγραφε γιὰ τὸ Ζαχαρία, πῶς ἀνέλαβε μετὰ τὴν ἀρχιερετεία τοῦ Ἀβιά. Αὐτοὺς λοιπὸν ἀποκαλεῖ ἐδῶ ἀρχιερεῖς, ποὺ διαδέχονται ἀρχιερεῖς ἄλλους. Καὶ τί ἀποφάσισαν; Νὰ τὸν συλλάβουν κρυφὰ καὶ νὰ τὸν σκοτώσουν; Καὶ τὰ δύο, γιὰτὶ ἐφοβοῦνταν τὸ λαό. Γι' αὐτὸ καὶ περίμεναν νὰ περάσῃ ἡ ἑορτὴ. Ὅχι κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἑορτῆς ἔλεγε. Ὁ διάβολος δὲν ἠθελε νὰ γίνῃ κατὰ τὸ Πάσχα, γιὰ νὰ μὴ

γνωστοποίηση τὸ Πάθος, ἐκεῖνοι γὰρ νὰ μὴ γίνῃ ταραχή. Προσέξατε λοιπὸν πῶς ὑπολογίζουν ὄχι τὸ Θεό, οὔτε πῶς ἡ ἁμαρτία τους θὰ ἦταν μεγαλύτερη ἐξ αἰτίας τῆς περιστάσεως ἀλλὰ παντοῦ τοὺς ἀνθρώπους. Στὴ βράση τοῦ θυμοῦ τους ὅμως ἀλλάζουν πάλι. Ἀφοῦ εἶπαν. Ὅχι κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ἑορτῆς, ὅταν βρῆκαν τὸν προδότη, δὲν κρατήθηκαν ἀπὸ τὴν ἑορταστικὴ ὥρα ἀλλὰ μέσα σ' αὐτὴ τὸν ἔσφαξαν. Καὶ γιὰ τὸν κράτησαν τότε; Κι ἐπειδὴ ὁ θυμὸς τους ἦταν ὅπως εἶπα στὸ κατακόρυφο κι ἐπειδὴ περίμεναν ὅτι τότε θὰ εὑρισκαν κι ἐπειδὴ ἐνεργοῦσαν πάντοτε σὰν τυφλοί. Μόλο πὺ ἐκεῖνος χρησιμοποιοῦσε ἄριστα τὴν πονηρία τους στὸ σχέδιό του, δὲν ἦσαν ὡστόσο ἐκεῖνοι γι' αὐτὸ ἀνεύθυνοι, ἀλλὰ γιὰ τὴν κακὴ τους γνώμη ἦσαν ἄξιοι μεγάλης τιμωρίας. Ὅταν ἔπρεπε νὰ ἐλευθερώσουν ἀκόμα κι ὄλους τοὺς ἔνοχους, τότε αὐτοὶ σκότωσαν τὸν ἀθῶο, πὺ τοὺς ἔκαμε ἄπειρες εὐεργεσίες καὶ καταφρόνησε γιὰ χάρη τους τὰ ἔθνη. Μὰ ὦ φιλανθρωπία! Τοὺς τόσο μοχθηροὺς, τοὺς τόσο βάνασους κι ἀπὸ ἄπειρες κακίες γεμάτους τοὺς σώζει πάλι καὶ στέλνει τοὺς ἀποστόλους νὰ σφαγοῦν γιὰ χάρη τους καὶ αὐτοὶ φέρνουν τὴν παράκλησή του. Εἴμαστε οἱ πρεσβευτὲς τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τέτοια παραδείγματα δὲ συμβουλευῶ· Ἄς πεθάνωμε γιὰ χάρη τῶν ἐχθρῶν μας. Ἐπρεπε καὶ τοῦτο νὰ πῶ, ἀλλὰ, ἐπειδὴ εἴμαστε κάπως ἀδύνατοι, τοῦτο σᾶς λέγω τώρα. Ἄς μὴ ζηλεύωμε τοὺς φίλους, ἄς μὴ φθονοῦμε τοὺς εὐεργέτες μας. Δὲ σᾶς συμβουλευῶ τώρα· Ἄς εὐεργετοῦμε ὅποιους μᾶς κάνουν κακό. Τὸ ἐπιθυμῶ καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ ὅμως εἴστε πὺ σωματικοί, τουλάχιστο μὴν ἀνταποδίδετε τὸ χτύπημα. Μήπως ἡ ζωὴ μας εἶναι θέατρο καὶ ἠθοποιία; Γιὰ τὴν εἴστε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι μὲ τὴν πραγματικότητα; Δὲν ἔχουν γραφῆ χωρὶς λόγο καὶ τὰ ἄλλα κι ὅσα κοντὰ καὶ στὸν ἴδιο τὸ σταυρὸ ἔπραξε, πὺ μποροῦν νὰ ἀνακαλέσουν στὸν ὀρθὸ δρόμο. Γράφτηκαν γιὰ νὰ μιμηθῆς τὴν καλωσύνη του καὶ νὰ ζηλέψῃς τὴν φιλανθρωπία του. Γιὰ τὴν καὶ νὰ ξεκουραστοῦν τοὺς ἔβαλε καὶ τὸ αὐτὸ τοῦ ὑπῆρέτη θεράπευσε καὶ μὲ καλωσύνη μίλησε μαζί τους. Καὶ πάνω στὸ σταυρὸ ὅταν ἦταν, ἔκαμε θαύματα μεγάλα, γυρίζοντας τὶς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, σπάζοντας τὶς πέτρες, ἀνασταίνοντας τοὺς νεκροὺς, μὲ ὄνειρα φοβίζοντας τὴ γυναῖκα τοῦ δικαστῆ του, δείχνοντας ὅλη τὴν ἡμεράδα κατὰ τὴ δίκη του τὴν ἴδια, πὺ μποροῦσε νὰ τοὺς προσελκύσῃ ὄχι λιγώτερο ἀπὸ τὰ θαύματά του, διατυπώνοντας ἀμέτρητες προφητεῖες, στὸ δικαστήριό καὶ στὸν ἴδιο ἐπάνω τὸ σταυρὸ κραυγάζοντας· Πατέρα μου, συγχώρεσε τὴν ἁμαρτία τους. Κι ὅταν τὸν ἔθαψαν πόσα θαύματα δὲν ἔκαμε γιὰ τὴ σωτηρία τους; Κι ὅταν ἀναστήθηκε δὲν ἐκάλεσε ἀμέσως τοὺς Ἰουδαίους, δὲν ἔδωσε συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν τους; Δὲν τοὺς ὑποσχέθηκε τ' ἀμέτρητα ἀγαθὰ; Ποιὸ εἶναι πὺ παράδοξο ἀπὸ τοῦτο; Αὐτοὶ πὺ τὸν σταύρωσαν καὶ πὺ ἔσταζαν αἷμα, ἀφοῦ τὸν σταύρωσαν, ἐγίναν γιοὶ τοῦ Θεοῦ. Ποιὸ εἶδος, συγγένειας μπορεῖ νὰ εἰπωθῆ γι' αὐτό; Ἄς σκεπαστοῦμε ἀπὸ ντροπὴ ἀκούοντάς το· γιὰ τὴν ἀπομακρυνθήκαμε τόσο ἀπ' αὐτὸν, πὺ ὡστόσο προτρέπομε νὰ μιμηθῆτε. Ἄς δοῦμε τουλάχιστο τὴν ἀπόσταση, γιὰ νὰ καταδικάσωμε τουλάχιστο τὸν ἑαυτὸ μας, ἐπειδὴ κατατρέχομε αὐτούς, πὺ γιὰ χάρη τους ὁ Χριστὸς ἔδωσε τὴ ζωὴ του κι ἐπειδὴ δὲ θέλομε νὰ συμφιλιωθοῦμε μ' ἐκείνους, πὺ γιὰ νὰ τοὺς συμφιλιώσῃ δὲ δίστασε οὔτε νὰ θυσιαστῆ. Ἐκτὸς ἂν εἶναι καὶ τοῦτο ἓνα ἔξοδο καὶ δαπάνη χρημάτων, ὅπως προβάλλετε στὴν ἐλεημοσύνη.

δ'. Κατανόησε για πόσα είσαι υπεύθυνος κι όχι μόνο θ' αλλάξης κατεύθυνση και θά παλεύσης προς τη συγχώρηση όσων σε άδικησαν αλλά θά τρέξης, σ' εκείνους που σου προξένησαν λύπη. Θά σου γίνουν άφορμή να κερδίσης τη συγχώρηση, άφορμή να βρής παρηγοριά για τὰ δεινὰ σου. Οί Έλληνες χωρίς μιὰ προσδοκία τόσο μεγάλη, όμως σ' αυτά έφιλοσόφησαν όρθά. Καί συ που έτοιμάζεσαι να άποδημήσης με τέτοιες έλπίδες αναβάλλεις και διστάζεις; Κι αυτό που πραγματοποιεί ό χρόνος, συ δεν έχεις τη δύναμη να τὸ πράξης πριν από τὸ χρόνο για χάρη τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Καί προτιμᾷς να σβήση τὸ πάθος χωρίς μισθὸ περισσότερο παρά με μισθό; Γιατί αν αυτό προέλθη από τὸ χρόνο, τίποτα δὲ θά κερδίσης αλλά και πολὺ θά τιμωρηθῆς, έπειδὴ δὲ σε λύγισε ό νόμος τοῦ Θεοῦ να κάμης ό,τι έπέτυχε ό χρόνος. **Κι αν ισχυρίζεσαι ότι σε φλογίζει ή θύμηση τῆς προσβολῆς, θυμήσου αν σουχη κάμη κάποιο καλὸ αὐτὸς που σε λύπησε και ὅσα κακὰ προξένησες ἐσὺ στοὺς ἄλλους. Σε κακολόγησε και σε ντρόπιασε; Σκέψου τί εἶπες και συ για ἄλλους. Πῶς θά ἐπιτύχης τὴ συνῶμη που δεν τὴν παραχωρεῖς σε ἄλλους;** Δεν κατηγορήσες κανέναν; Άκουσες όμως να κατηγοροῦν και τὸ δέχτηκες κι αὐτὸ δεν εἶναι χωρίς ένοχή. **Θέλεις να μάθης πόσο μεγάλο ἀγαθὸ εἶναι ή ἔλλειψη μνησικακίας και πόσο τοῦτο εὐχαριστεῖ τὸ Θεό;** Τιμωρεῖ ὅσους δοκιμάζουν χαρά γι' αὐτοὺς που δίκαια ἀπ' αὐτὸν τιμωροῦνται με ὅλη τὴ δίκαιη τιμωρία τους. Συ όμως δεν ἔπρεπε να χαρῆς. Κι ό προφήτης ἀφοῦ διατύπωσε πολλὰς κατηγορίες πρόσθεσε και τοῦτο· Δεν ἔνιωσαν λύπη για τὴ συντριβὴ τοῦ Ἰωσήφ. Καί πάλι· Δεν ἐβγήκε ἐκείνη που ἔμενε στὴν Ἐνὰν να θρηνήση τὸ σπῖτι τὸ γειτονικό της. Μόλο που κι ό Ἰωσήφ, δηλαδή οἱ φυλὲς που κρατοῦσαν ἀπ' αὐτὸν, και οἱ γείτονές του ἐτιμωροῦνταν ἀπ' ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ. **Θέλει ὅμως κι αὐτῶν τὸν πόνο να συμμεριζώμαστε.** Γιατί αν ἐμεῖς που εἶμαστε κακοί, ὅταν τιμωροῦμε ἕνα ὑπῆρέτη μας και δοῦμε κάποιον ἀπὸ τοὺς συνδούλους του να γελαῖ, θυμώνουμε περισσότερο και ξεσποῦμε στὸ δεύτερο τὸ θυμὸ μας, πολὺ περισσότερο **θά τιμωρήση ό Θεὸς ἐκείνους που χαίρονται με ὅσους τιμωροῦνται.** Κι αν δεν ἐπιτρέπεται να κακομεταχειριζώμαστε ὅσους τιμωρεῖ ό Θεὸς παρά να τοὺς συμπονοῦμε, πολὺ περισσότερο δεν πρέπει αὐτοὺς που ἔσφαλαν σ' ἐμᾶς, Αὐτὸ εἶναι **σημάδι ἀγάπης κι αὐτὴν βάζει πιὸ μπρὸς ἀπ' ὅλα ὁ Θεός.** Ὅπως στὴ βασιλικὴ πορφύρα ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ λουλούδια και τὰ χρώματα εἶναι πολύτιμα, ὅσα συνθέτουν τὸ μανδύα αὐτόν, ἔτσι κι ἐδῶ· αὐτὲς οἱ ἀρετὲς εἶναι πολύτιμες ὅποιες συγκρατοῦν τὴν ἀγάπη. Καί **κανένα πρᾶγμα δεν διατηρεῖ τὴν ἀγάπη τόσο, ὅσο να ξεχνᾷς ἐκείνους που σου ἔφταιξαν.** Μήπως δεν ἐφρόντισε ό Θεὸς και για τὸ ἄλλο μέρος; Μήπως δεν κατηύθηνε τὸν ἀδικητὴ προς τὸν ἀδικημένο; Δὲ σέρνει αὐτόν προς ἐκεῖνον ἀπὸ τὸ θυσιαστήριο και δεν τὸν καλεῖ, στὴν κοινωνία μόνο μετὰ τὴ συμφιλίωση; Ὅμως γι' αὐτὸ μὴν περιμένεις ναρθῆ, γιατί ἔχασες τὸ πᾶν. Γι' αὐτὸ και σου ὀρίζει ὑπερβολικὴ ἀμοιβή, για να προλάβης ἐκεῖνον. Γιατί αν συμφιλιωθῆς ἔπειτα ἀπὸ παράκληση, δεν εἶναι πᾶ ή φιλία ἀποτέλεσμα τῆς προσταγῆς τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τῆς βιασύνης ἐκείνου. Γι' αὐτὸ και φεύγεις ἐσὺ χωρίς στεφάνι, ἐνῶ τὸ βραβεῖο τὸ παίρνει αὐτός. Τί εἶναι αὐτὸ που λέει; Ἔχεις ἐχθρὸ και δεν ντρέπεσαι; Δεν μᾶς φτάνει ό διάβολος μόνο στρέφομε ἐναντίον μας και τοὺς ὁμοίους μας; Μακάρι οὔτε ἐκεῖνος να μὴν ἤθελε να μᾶς πολεμᾷ, μακάρι μήτε ἐκεῖνος

να μην ήταν διάβολος. **Δὲ γνωρίζεις πόσο ἀπέραντη εἶναι ἡ εὐχαρίστηση μετὰ τὴ συμφιλίωση.** Δὲν ἔχει σημασία ἂν αὐτὸ δὲν εἶναι φανερό, ὅσο κρατεῖ ἢ ἔχθρα. **Ὅτι εἶναι γλυκύτερο νὰ ἀγαπᾷς αὐτὸν ποὺ σὲ ἀδικεῖ παρὰ νὰ τὸν μισῆς, τὸ νιώθης καλὰ μόνο ὅταν διαλυθῇ τὸ μῖσος.**

ε΄. Γιατὶ λοιπὸν μιμούμαστε τοὺς τρελοὺς, σπαράζοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, πολεμώντας τὴ σάρκα μας; Ἀκοῦστε πόσος λόγος γίνεται γι' αὐτὸ καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Οἱ δρόμοι ὅσων θυμοῦνται τὸ κακὸ ὀδηγοῦν στὸ θάνατο. Ὁ ἄνθρωπος διατηρεῖ ὀργὴ ἐναντίον ἀνθρώπου κι ὅμως γυρεύει βοήθεια ἀπὸ τὸ Θεό. Αφοῦ συγκατατέθηκε στὸ ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος πῶς λοιπὸν ἔπειτα κατηγορεῖ; Γιατὶ συγκατατέθηκε καὶ σ' ἐκεῖνα ὄχι γιὰ νὰ τὰ ἐφαρμόζωμε μετὰξὺ μας ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴν τὰ ἀποτολμοῦμε ἀπὸ φόβο μήπως τὰ πάθωμε. Ἐξ ἄλλου αὐτὰ δικαιολογοῦνται ἀπὸ ἓνα παροδικὸ ξέσπασμα, ἐνῶ **ἡ μνησικακία μαρτυρεῖ ψυχὴ ποὺ μελετᾷ τὴν κακία.** Ἐπαθες κάποιον κακό; Δὲν εἶναι τόσο μεγάλο ὅσο αὐτὸ ποὺ θὰ κάμμης στὸν ἑαυτὸ σου μετὰ τὴ μνησικακία σου. Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι δυνατὸ ὁ ἀγαθὸς νὰ πάθῃ κάποιον κακό. Ἄς φαναστοῦμε κάποιον μὲ παιδιὰ καὶ γυναῖκα νᾶχη πνευματικότητα. Κι ἄς ἔχη αὐτὸς πολλὰς ἀφορμὰς νὰ τὸν ἀδικήσουν, καὶ περιουσία καὶ ἀξίωμα καὶ πολλοὺς φίλους καὶ ὑπόληψη. Μόνο νὰ ἔχη καὶ πνευματικότητα. Αὐτὸ πρέπει νὰ διαθέτῃ. Κι ἄς τὸν προσβάλλωμε μετὰ τὴν κατηγορία μας κι ἄς τὸν βλάψῃ ὁ μοχθηρὸς. Τί νὰ πειράξῃ αὐτὸν ποὺ θεωρεῖ μηδαμινὰ τὰ χρήματα; Ἄν σκοτώσουν τὸ παιδί του; Τί τὸν ἐνδιαφέρει αὐτὸν ποὺ πιστεύει στὴν ἀνάσταση; Ἄς σφάξουν τὴ γυναῖκα του. Τί σημαίνει γι' αὐτὸν ποὺ ἔμαθε νὰ μὴ θρηνηῖ τοὺς νεκρούς; Ἄς τὸν προσβάλλουν. Τί κακὸ κάνουν σ' αὐτὸν ποὺ θεωρεῖ τὰ παρόντα σὰ λουλούδι ἐφήμερο; Ἄν θέλῃς, ἄς βασανίσουν καὶ τὸ ἴδιο τὸ σῶμα του κι ἄς τὸ ρίξουν στὴ φυλακὴ. Τί σημασία ἔχει γι' αὐτὸν ποὺ διδάχτηκε ὅτι ἂν ὁ ἐξωτερικὸς ἄνθρωπος καταστρέφεται, ὁ ἐσωτερικὸς ἀνανεώνεται καὶ ὅτι ἡ θλίψη πραγματοποιεῖ τὴ δοκιμασία μας. Ἐγὼ ὑποσχέθηκα ὅτι δὲ θὰ πάθῃ καμμιά βλάβη, ὁ λόγος ὅμως ἔδειξε στὴν πρόοδό του ὅτι ὠφελεῖται συνάμα μετὰ τὸ νὰ ἀνανεώνεται καὶ νὰ γίνεται δόκιμος. Ἄς μὴ θλιβώμαστε μετὰ τὴ χαρὰ τῶν ἄλλων, ἀδικώντας τὸν ἑαυτὸ μας, καὶ ἐξασθενώντας τὴν ἀντοχὴ τῆς ψυχῆς μας. Ὁ πόνος δὲν προέρχεται τόσο ἀπὸ τὴν κακία τῶν διπλανῶν μας ὅσο γιὰ τὴ δική μας ταλαιπωρία. Γι' αὐτὸ, κι ἂν μᾶς προσβάλλῃ κάποιος, δακρύζωμε καὶ μαζευόμαστε. Κι ἂν κάποιος κλέψῃ, παθαίνομε τὸ ἴδιο, ὅπως ἐκεῖνα τὰ μικρὰ παιδιά, ποὺ οἱ πιὸ ἀστεῖοι ἀπὸ τοὺς συνομιλικούς τους τὰ θυμώνουν στενοχωρώντας τα ὄχι μὲ σπουδαῖα ἀλλὰ γιὰ μικρὰ ζητήματα. Κι ἂν τὰ δοῦνε νὰ ἐρεθίζονται, ἐπιμένουν νὰ τὰ πειράζουν· ἂν ὅμως νὰ γελοῦν σταματοῦνε. Ἐμεῖς εἴμαστε πιὸ ἀνόητοι καὶ ἀπ' αὐτὰ καὶ θρηνοῦμε γιὰ ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γελάμε. Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ νὰ ἐγκαταλείψωμε τὴν παιδικὴ νοοτροπία καὶ νὰ σκεφθοῦμε τὸν οὐρανό. Ἄντρες θέλει ὁ Χριστὸς νὰ εἴμαστε, ἄντρες τέλειοι. Σ' αὐτὸ προτρέπει κι ὁ Παῦλος· Ἀδελφοί, **μὴν εἴστε παιδιά στὴ σκέψη, γίνετε νήπια στὴν κακία.** Ἄς γίνωμε λοιπὸν νήπια στὴν κακία κι ἀφοῦ ἀποφύγωμε τὴν κακία, ἄς φροντίσωμε γιὰ τὴν ἀρετὴ. Ἐτσι θὰ ἀποκτήσωμε τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μετὰ τὴ χάρη καὶ τὴ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δοξολογία κι ἡ δύναμη στοὺς αἰῶνες.

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

Αμήν.

(Μητροπολίτου Τρίκκης και Σταγών Διονυσίου "Πατερικὸν Κυριακοδρόμιον", Τόμος Δεύτερος, Ἀθῆναι 1969, σελ.142-153)

(Πηγή ηλ. κειμένου: anavaseis.blogspot.gr)